



Střevíčník pantoflíček



Koniklec velkokvětý

Střevíčník pantoflíček je naší největší orchidejí. Roste ve světlých lesích, místy se vyskytuje i v druhově bohatých suchomilných trávnících. Je to náročná rostlina. Potřebuje rozvolněné bylinné patro a především vápnitou půdu, která umožňuje rozvoj potřebné mykoflóry. V prvních letech po vyklíčení je totiž rostlina vyživována pouze houbou. První listy se objevují až po čtyřech letech a několik dalších let trvá než mladé rostliny dospějí a vykvetou. V Moravském krasu se přirozeně vyskytuje v rozvolněných bučinách na skalnatých vápencových svazích. Střevíčník se často objevuje i v kulturních lesních monokulturách. V Moravském krasu to jsou smrčiny, které vznikly osázením nevyužívaných pastvin na počátku minulého století.

Šikoušek zelený je nepatrný, do 1 cm vysoký mech horských oblastí. Jeho život je vázán na mrtvé smrkové dřevo. V Moravském krasu se vlivem teplotní inverze vyskytuje na dně propasti Macocha. Tento vzácný případně vzácně nalézáný mechorost je chráněn Směrnici EU.



Šikoušek zelený

Koniklec velkokvětý roste pouze ve střední Evropě. Právě v okolí Brna se s ním můžeme setkat na řadě míst ve velmi početných populacích. Přirozeně se vyskytuje na výslunných stepních a skalních trávnících a v lemech teplomilných křovin. Je to vytrvalá, trsnatá a značně dlouhověká rostlina, která se rozšiřuje semeny pouze na otevřených stanovištích s narušovanou půdou. Koniklece jsou jedovaté (v minulosti byly užívány při léčbě moru), proto se jim dobytek vyhýbá. Nejhojněji se dosud vyskytují na bývalých suchých pastvinách. Pasterectví patrně přispělo k rozšíření rostliny z panonských nížin i do přilehlých lesnatých území, ale většina původních lokalit již zarostla zpět křovinami a lesem. Zastínění a hromadění stařiny na bývalých pastvinách představují hlavní příčinu mizení této rostliny z přírody. V Moravském krasu roste na jižním a západním svahu Hádů, v údolí Říčky a v Mokré u Brna.

Hadinec nachový je východoevropský druh s těžištěm výskytu na Ukrajině a v Rusku. V současnosti nejzápadnější známou lokalitou ležící na samé hranici rozšíření jsou právě okraje teplomilných doubrav na jižním úbočí Hádů u Brna. Roste převážně na stepních trávnících s vápnitým podkladem. Je to světlomilná, většinou krátce vytrvalá rostlina s přízemními listovými růžicemi, z nichž po několika letech vyrůstá přímá, olistěná, bohatě kvetoucí lodyha. Rozmnožuje se semeny, avšak výjimečně může nová rostlina vzniknout z postranní listové růžice. Ve volné přírodě lze spatřit obvykle jen malé procento kvetoucích rostlin, i když celková populace může být dosti početná. Největší riziko pro něj představují náletové dřeviny a nahromaděná nepokosená stařina.



Hadinec nachový



Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Pozemkový spolek HÁDY vznikla na podzim roku 2000 s cílem zachovat a rozvíjet přírodní bohatství přírodovědně významné lokality HÁDY u Brna. Spojením ochrany přírody s ekologickou výchovou zde postupně vznikly dvě terénní výukové trasy – Kavky a Růženin lom. V roce 2003 pak PSH otevřel naučnou stezku HÁDY a údolí Říčky. K dalším aktivitám pozemkového spolku patří spolupráce při

údržbě chráněných území a aktivní ochrana vzácných druhů rostlin a živočichů. V mnoha činnostech je pozemkovému spolku partnerem Lipka – Dům ekologické výchovy, která zajišťuje terénní výuku a Rezekvítek jako garant údržby chráněných území. PSH by se také neobešel bez podpory, jež mu poskytuje Českomoravský cement, a. s., nástupnická společnost. Pozemkový spolek HÁDY je nositel projektu LIFE-NATURE a příjemce financí z EU.



Správa ochrany přírody - Správa chráněné krajinné oblasti Moravský kras je správním úřadem s kompetencemi v oblasti ochrany přírody a chráněných druhů.

Správy CHKO jsou rovněž metodickými a odbornými pracovišti, které pomáhají vytvářet krajinotvorné programy a následně je koordinují. Svojí činností pomáhají eliminovat negativní dopady civilizačního rozvoje na krajinu, jejich aktivity vedou k zachování přírodního bohatství chráněných území. Správa chráněné krajinné oblasti Moravský kras koordinuje financování českého podílu v projektu LIFE-NATURE.



PP Kavky

Vydavatel: ZO ČSOP Pozemkový spolek HÁDY ve spolupráci se SOP - Správou CHKO Moravský kras
(text: Lubomír Tichý, Václav Izák, Libor Kotouč; foto: Libor Kotouč)

Tento materiál byl vydán s cílem propagace sítě evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000 a programu LIFE-NATURE, který byl zřízen pro její financování. Tiskovina byla financována z projektu LIFE04NAT/CZ/000015 programu Evropské unie LIFE-NATURE. Leták byl finančně podpořen z prostředků Statutárního města Brna.

NATURA 2000 v Moravském krasu

Území Moravského krasu vyniká pestrostí přírodních podmínek a neobvyklým bohatstvím živé i neživé přírody. Jeho významná část byla navržena jako součást sítě evropsky významných lokalit NATURA 2000 s výskytem mnoha cenných přírodních stanovišť a chráněných druhů rostlin a živočichů. Velká druhová pestrost této oblasti není jen výsledkem čistě přírodních procesů, ale je těsně spjata s osídlením a obhospodařováním krajiny člověkem. V současné době jsou však drobná políčka spolu s četnými remízky již zcelená v rozsáhlá pole a bývalé pastviny zarůstají křovinami. Dnešní lidé již doma nemají zvířata, pro která by potřebovali nezbytnou píci. Lesní hospodářství je z velké části podřízeno zavedeným technologiím na zpracování dřeva jehličnanů a tím příliš nerespektuje přirozenou skladbu lesních porostů.

S vymizením tradiční zemědělské malovýroby, pastevectví a se změnou způsobu hospodaření v lesích se přírodní bohatství této krajiny postupně snižuje, ubývá vzácných biotopů, a tedy i míst pro přežití mnoha druhů rostlin a živočichů. Tyto problémy si uvědomuje nejen Správa CHKO Moravský kras, která se dlouhodobě snaží o obnovu nejcennějších částí přírody, ale i Evropská komise, která vytvořila na podporu evropsky významných lokalit finanční nástroj - program LIFE-NATURE. A právě projekt v Moravském krasu je prvním projektem v České republice podpořeným z tohoto zdroje. Je zaměřen na obnovu přírodních stanovišť s výskytem teplomilných rostlin a živočichů.

Třemdava bílá



NPR Vývěry Punkvy



Projekt LIFE Nature 2004-07 Péče o teplomilné biotopy Moravského krasu



Teplomilné biotopy zahrnuté do projektu LIFE-NATURE

Ve středoevropských podmínkách jsou přirozenou vegetací lesy. Člověk je však během kolonizace značně eliminoval, do odlesněné krajiny tak mohly proniknout teplomilné rostliny a počaly se vyvíjet stepní formace. Takto vzniklá nelesní rostlinná společenstva byla udržována pastvou a pravidelným sečením, píče byla životadárnou surovinou. Změna způsobu obživy a životního stylu vedla k zanedbání krajiny i na místech vytvořených dlouhodobou činností člověka a dnes chráněných pro vysokou druhovou rozmanitost.

Přirozená nelesní vegetace se v krajině objevuje vzácně a je vázána na stanoviště skal a sutí. I tato těžko dostupná místa mohou být negativně ovlivněna lidským hospodařením. Kupříkladu kulturní smrkové monokultury zasahující na vrcholky skalních ostrožien v oblasti ponorné říčky Punkvy brzdí vývoj a přirozenou dynamiku okolní cenné vegetace.

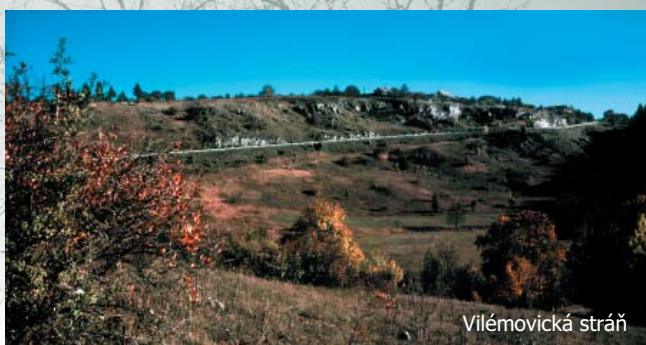
V Moravském krasu a jeho nejbližším okolí jsou zastoupeny oba typy druhově rozmanitého bezlesí. Na tom přirozeném – skalách a sutích se často udržela reliktní vegetace z dob ledových s horskými rostlinami, např. lze jmenovat sukulenní lomikámen vždyživý a žlutě kvetoucí dvojštítek hladký. Osluněné skály osidlují skalní trávničky s pěchavou vápnomilnou a kostřavou sivou. Obsahují řadu teplomilných druhů - bělozářku větvitou, prysec mnohobarvý, ožanku kalamandru nebo chrpu porýnskou a vzácně i kavyl Joanův.



Skalní vegetace

Hospodařením ovlivněné stepní trávničky dříve patrně porůstaly řídkými doubravami a dubohabřinami. Jejich vykloučením lidé získali chudé pastviny a kamenité úhory. Nevyužívané pozemky dnes zarůstají křovinami, náletovými dřevinami a v nejhorším případě agresivními invazními druhy. K nejobtížnějším dřevinám patří nepůvodní akát a silně invazní jasan ztepilý. Zarostlením hrozí ztráta ohrožených rostlin a vymizení celé řady bezobratlých živočichů (např. motýlů), kteří jsou na tuto vegetaci potravně vázáni. Za zmínku stojí ohrožené rostliny jako: koníček velkokvětý, hadinec červený, hlaváček jarní, hořec křížatý, hvězdnice chlumní, sasanka lesní, třemdava bílá a vstavač osmahlý.

V rámci projektu LIFE-NATURE je plánována komplexní péče o tyto biotopy. V teplé oblasti Hádů a na cenných lokalitách v povodí Říčky se jedná o likvidaci náletových dřevin a pravidelné kosení vybrané vegetace. V lesích s teplomilným podrostem budou vyřezávány agresivní nepůvodní dřeviny. Lomy s ukončenou těžbou se budou biologicky rekultivovat. Projekt dále umožní zavedení šetrné a pravidelné pastvy ovcí a koz na nejcennějších lokalitách v severní části území, například Vilémovické stráni pod Macochou. V oblasti Vývěrů Punkvy bude započata úprava druhového složení kulturních smrkových lesů.



Vilémovická stráž



Kakost krvavý